

Nationalpark Vadehavet

Ribe - Marsk-Vadehav

Cykeltur 20-25 km

Ribe - Marsk - Vadehav Cykeltur i nationalparken

Cykelkort venligst udlånt af Esbjerg Kommune .
Røde tal og bogstaver er tilføjet af Danhostel Ribe - og henviser til teksten herunder

Ribe - Ribemarsken - Kammerslusen - Ribediget - Vester Vedsted – Vadehavscentret - Ribe
Vælg mellem to ruter: 1. rute. ca. 22 km. (kan udvides til 24 km.) - 2. rute ca. 25 km.

Cykler kan lejes på [Danhostel Ribe](#), Sct Peders Gade 16, 6760 Ribe.

Aflåst cykelskur kan benyttes til medbragte cykler for overnattende gæster.

Kør fra Ribe til Kammerslusen.

Der kan vælges 2 veje:

1. rute:

Ribemarsken. Fra Ribe ad Bjerrumvej til Kammerslusen

(ca. 5,5 km)

1. Hovedengen ved Danhostel Ribe.

Hovedengen er den del af Ribemarsken, der ligger længst inde i landet. Ribemarsken er en del af Nationalpark Vadehavet. Den strækker sig ca. 5 km her fra Hovedengen og til udløbet af Ribe Å ved Kammerslusen. Den største del af denne cykeltur går gennem Ribemarsken. Cykelturen

Stormflodssøjlen, Hovedengen og Danhostel Ribe

er let - hvis der ikke er strid vestenvind - for området er helt fladt, og man kan se flere kilometer væk.

Ribemarsken ligger de fleste steder 1-1½ m. over havoverfladen og er gennem tiderne blevet overskyllet mange gange under stormfloder. Årstallene for de værste stormfloder kan ses på Stormflodssøjlen på Skibbroen på den anden side af åen.

Siden Ribediget blev bygget i 1911-14, har Ribemarsken ikke været oversvømmet af havvand, men dele er oversvømmet af bagvand fra Ribe Å, når Kammerslusen er lukket over længere tid p.g.a. hård vestenvind. På billedet herunder ses bagvandet fra Ribe Å, når det har oversvømmet Hovedengen udenfor Danhostel Ribe. Se: [Stormfloder](#)

2. Gennem Ribe by

Træk cyklen over broen ved Ribe Å til gågaden gennem Kolvigs gård, en gammel købmandsgård. Historien siger, at i 1852 blæste det op en aften, og en stormflod kom ind.

Vægter Hans Borgmester - hvis opgave det bl.a. var at holde øje med stormfloder og advare ripenserne - var faldet i søvn, mens kreaturerne på engene druknede.

Sandsynligvis havde han igen kigget lidt for dybt i flasken.

Midt om natten opdagede købmand Kolvig, at vandet var trængt ind gennem kældervinduerne og havde ødelagt meget af hans lager. Næste dag mistede Hans Borgmester sit job. Se: [Ribes Vægter](#)

Træk cyklen ad gågaden (Overdammen) hen mod Ribe Domkirke. I [Ribe Domkirke](#) findes der i øvrigt også et stormflodsmærke, der viser, hvor højt vandet stod i domkirken under stormfloden i 1634. Fortsæt over den flotte nye domkirkeplads, hop på cyklen og cykel ad Grydergade og

Hovedengen er oversvømmet

Nygade og drej derefter til højre ad Holmevej.

3. Bakkeøen Inder Bjerrum

Kryds Ringvejen (Hovedvej 11) til Bjerrumvej. Nu går turen gennem Ribemarsken til Kammerslusen.

Læg mærke til at den første del af Bjerrumvej er tydeligt forhøjet i forhold til resten af området, især på den nordlige side (til højre). Området hedder Inder Bjerrum og er en del af Toftlund Bakkeø, der blev dannet under næstsidste istid. Denne sandede bakkeø har været bebygget så længe man kan huske. I middelalderen var der en lille landsby med teglværk, nu er der kun enkelte huse og gårde tilbage.

Til højre (nord) på vejen ligger en hvid gård, Bjerrumvej 6. Dette er den højst beliggende bygning i Ribemarsken. Den ligger ca. 5 m over Dansk Normal Nul (DNN). Den nuværende ejers bedstefar, som huskede tiden før Ribediget blev bygget i 1912, fortalte ham, at de altid havde en jolle surret fast ved hoveddøren, for når vandet skyllede ind over markerne under stormfloder, var det kun husene på Inder Bjerrum og Yder Bjerrum (pkt. 5), der tittede op over vandoverfladen. Når de padlede ind til Ribe under en sådan stormflod, kom kålhoveder svømmende ved siden af båden. I øvrigt kunne de også fange fisk på gårdspladsen.

4. Ribe Å's gamle åslynge

På cykelturen ad Bjerrumvej, cykler I parallelt med Ribe Å (Ribe Vesterå). Ribe Å blev i sin tid udrettet, for at forkorte sejltiden ind til Ribe. En del af den gamle åslynge kan stadig ses. Det er Nordeuropas største åslynge (ca. 2 km lang). I kommer forbi den efter ca. 2,5 km på Bjerrumvej og igen ca. en km. længere fremme. Meget af åslyngen er tilgroet med tagrør og er bl.a. et yndet overnatningssted for stærene i Sort Sol perioden. *Læs mere om [Sort Sol](#)*

På grund af de mange oversvømmelser - med deraf følgende aflejring af organisk materiale - har marsken gennem tiderne været et meget frugtbart område, som har givet ideelle leveforhold for yngle- og trækfugle. En forudsætning for at ynglefugle slår sig ned og overlever i området er dog, at de kan få ro i yngleperioden, at marsken ikke gødskes og drænes for meget, eller at der høstes og slås græs, mens der endnu er unger i rederne. Men nu om dage er der ikke meget af Ribemarsken, der ligger roligt hen til græsning eller høslæt - det meste opdyrkes med korn, majs og rasp, og dette har betydet en tilbagegang for ynglefugle.

Til gengæld har der været fremgang i trækfugle som gæs og svaner, som fouragerer i området i trækperioderne og om vinteren. De store fugleflokke er et fantastisk flot syn, men fuglene er ikke altid lige populære på landmændenes græs- og kornmarker, for en gås æder mere end sin egen vægt på én dag. Nogle arter fordobler deres vægt på en måned. *Læs mere på hjemmesiden under: [Mandø](#) og [Nationalpark Vadehavet](#)*

Bramgæs langs Bjerrumvej

Vadehavslam - et vadehavsprodukt

Yder Bjerrum - Gård på bakkeø

Det er glædeligt for ynglefuglene at marskkvæg og -lam er ved at være kendt som en særlig delikatesse, da det tilskynder landmændene til at have græsarealer til afgræsning med deraf følgende mere alsidig flora og fauna.

- I har måske allerede set den, men ellers læg mærke til den enlige marskgård på venstre side. Området hedder Yder Bjerrum, og er den anden del af Toflund Bakkeø, der titter op som indlandsklitter på Bjerrumvej. Det er tydeligt, at området ligger forhøjet i forhold til resten af landskabet. Her lå i middelalderen en hel landsby på de små naturlige sandbanker.

Efter en brand har den nuværende ejer af gården i Yder Bjerrum forhøjet den naturlige bakkeø med ca. 1 meter, så stuehuset nu også ligger ca. 5 m. over Dansk Normal Nul (DNN)

Før digerne blev bygget, var det i marsken normalt at bygge på kunstige forhøjninger af græstørv med klæg for at undgå stormfloders oversvømmelser. En sådan forhøjning kalder man et værft (værft). Nu findes der ikke flere værfter tilbage i Ribemarsken.

Man kan undres over, at folk levede i Ribemarsken, før diget blev bygget først i 1900'tallet, men jordens frugtbarhed tiltrak også mennesker - på trods af, at de ofte under stormfloder måtte se deres hø sejle væk og også af og til mistede græssende husdyr.

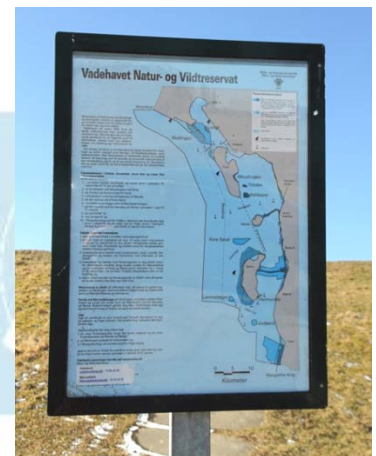
- Lige efter indkørslen til Yder Bjerrum ses igen rester af Gammel Ribe Å.
- I kommer nu til Ribediget. Før I går op ad diget, kan I orientere jer på kortet "Vadehavet Natur- og Vildtreservat", så I ved, hvor I skal kigge hen for at få øje på Fanø, Esbjerg, Mandø og Rømø.
- Kør hen til Kammerslusen. Udretningen af Ribe Å og bygningen af Ribe Dige og Kammerslusen først i 1900-tallet har haft kolossal

Gammel Ribe Å, Yder Bjerrum

indflydelse på, hvordan Ribemarsken ser ud i dag. Marsken er nu ikke oversvømmet i nær samme grad, og det har kunnet betale sig for landmændene at ændre fra græsningsområder til et mere intensivt landbrug.

Kammerslusen regulerer vandet i Ribe Å. Området er et yndet fritidsområde for ripenserne, nogle har endda et lille fritidshus og en båd liggende her ved åen. Man kan ikke eje jorden, hvor husene ligger, kun leje den. Der må ikke bygges flere huse i

Kort ved Ribediget

området end de eksisterende.

Gå op på gangbroen over Kammerslusen, der kan I få et godt overblik. Læg mærke til den store brede kanal. Den blev udgravet i et sidste storstilet forsøg på at beholde den vigtige søvej fra Nordsøen til Ribe, så byen kunne genvinde sin vigtighed som Vestkystens havneby. Dette

forsøg lykkedes som bekendt ikke, for Esbjerg overtog Ribes position som vigtigste havneby på vestkysten. Middelalderens store udskibninger af heste, kvæg og får fra Ribe foregik fra en ladeplads ved Hviding Nakke syd for Vester Vedsted.

På forlandet hvor åen løber ud i vadehavet er der mange fugle. Her yngler vige, strandskade, rødben, sanglærke, engpiber mm. Forlandet er naturligvis mere saltholdigt end marsken på den anden side af diget, da det oftere er oversvømmet. På forlandet græsser både køer og får.

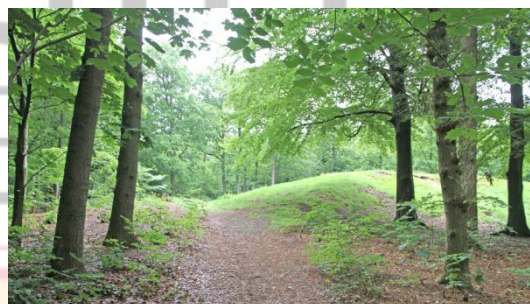

Kammerslusevej - "Vejen kan være oversvømmet"

9. I kan vælge at cykle over broen ved Kammerslusen og dreje til højre ad Kammerslusevej - læg mærke til skiltet, hvor der står "Vejen kan være oversvømmet". Se klæggravene og nogle af grøblerenderne, der beskrives i rute 2. Det vil forlænge cykelturen fra ca. 5,5 km til 7,5 km. Ellers fortsætter turen ved pkt. 10.

2. rute. Kammerslusevej til Kammerslusen. (8,5 km)

- A. I cykler til Kammerslusen ad Farupvej. Til højre (nord) ligger Galgebakken i Ribe Plantage. Plantagen er noget så usædvanligt for Ribeområdet som en bøgeskov og Galgebakken er stedet, hvor forbrydere tidlige blev straffet. Bl.a. blev Maren Spliid her brændt på bålet som heks. Læs mere om Galgebakken, Maren Spliid og andre "hekse": [Maren Spliid](#)

Galgebakken i Ribe Plantage

- B. Når I har cyklet ca. 1½ km. på Farupvej, passerer I Annemaries Diner Transportable, umiddelbart efter drejer I til venstre ad Mejlby Engvej (ikke asfalteret).
- C. Derefter til venstre ad Kammerslusevej.
- D. Jo tættere I kommer på Kammerslusen og Ribediget, jo flere grøfter og grøblerender til afvandning af marsken, vil I se på de flade marker. Disse afvandingskanaler har i sin tid været med til at gøre marsken brugbar til landbrug. Denne vej kan dog stadig ofte være oversvømmet i vinterhalvåret.

Grøblerende i mark

- E. Lige før I når til Kammerslusen passerer i området Storenge, et lavt engområde med to søer, der egentlig er klæggrave. De er dannet ved klæggravning til forstærkning af Ribediget. Her er ofte mange vadefugle, andefugle og gæs. Der er flest fugle i området i træktiden, men der er også flere fugle, når der er højvande end lavvande i vadehavet. Flere fuglearter

foretrækker at raste bag diget og her er klæggravene et godt område.

Vadefuglene opholder sig især i den nordlige klæggrav, da den er lavvandet og mudret. Den sydlige er dybere og ligner mere en sø. Her ses andefugle og gæs.

Turen fortsætter ved pkt. 7 og 8 i 1. tur

NB! Fra Ribediget kan I se ind over det område, som beskrives i rute 1. Bl.a. kan i tydeligt se gården på bakkeøen i Yder Bjerrum (pkt. 5)

Grågæs ved klæggravene i Storenge

Søerne i klæggravene ved Storenge

Turen ned langs Ribe dige - (fortsættelse af 1. og 2. rute) (ca. 4 km.)

10. I cykler nu langs Ribediget sydpå mod Vester Vedsted ad Bærmevejen. Bærmevej betyder egentlig anlægsvej eller arbejdsvej, men denne fungerer nu som både cykelsti og katastrofevej. Vejen er også en del af National Cykelrute 1 og North Sea Cycle Route. Vejen er asfalteret, for

Bærmevejen og Ribediget ved Kammerslusen

at man lettere kan nå ud til diget i en stormflodssituation. Først skal I dog lige forcere en færirst, som løsgående får ikke kan gå over. [Læs om Ribediget og Vadehavet under: Vadehavet, Facts om Nationalpark Vadehavet og Stormfloder](#)

Bærmevejen med færirst

11. Ca. 1 km. syd for Kammerslusen kommer I igen forbi Gammel Ribe Å (se pkt. 6). Her er det åens gamle udløb, som stadig anes i forlandet. I perioder med stormflod, hvor Ribe Vesterå er særlig vandfyldt og skal afvandes, vil der være vand i åen.
12. Efter endnu ca. 3 km. kommer I til Låningsvejen ved

Vadehavscentret: Trækfuglenes spisekammer

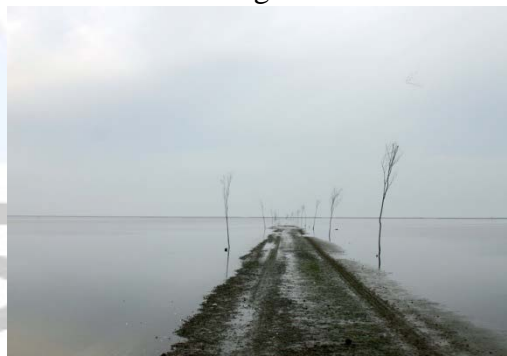
Vester Vedsted. Låningsvejen er én af 2 "veje" til Mandø, men den eneste, der er offentlig tilgængelig. Vejen bliver overskyldt ved højvande og derfor skal man kende tidevandet, når man besøger Mandø. I skal ikke cykle til Mandø, men kan tage med én af Mandø-traktorbusserne, der kører fra Vester Vedsted. Man kan evt. betale for at få cyklen med på bussen eller leje en cykel på Mandø. *Læs om Låningsvejen og Mandø: [Mandø](#)*

Låningsvejen, Vester Vedsted, Sønder Farup, Øster Vedsted, Ribe (Ca. 12,5 km)

Fra Låningsvejen drejer I op mod Vester Vedsted og Vadehavscentret (ca. 2 km.).

13. Vadehavscentret, Okholmvej 5 i Vester Vedsted.

Brug tid i Vadehavscentrets udstillingen for nærmere at forstå marsken og Vadehavet. Forstå hvorfor omkring 12 millioner fugle besøger Vadehavet i trækperioden og hvad tidevand er. Der er også et stormflodsshow og et billeddigt med flotte fotos fra Vadehavet ledsaget af musik med Annisette fra Savage Rose. Undersøg om der er ture i nationalparken med Vadehavscentrets dygtige naturvejledere, Se hvad du kan opleve på Vadehavscentret på deres hjemmeside: [Vadehavscentret](#). Selve landsbyen Vester Vedsted ligger så tæt ved Vadehavet, fordi den er bygget på en sandbanke i stormflodssikker højde.

14. Hvis I ikke allerede har været med naturvejlederen nede ved Mandø Ebbevej, skal I køre en tur ned at for kigge på denne mærkværdige vej.

Stop op på diget. Mod sydvest ser du Rømhø, mod vest Mandø og lidt mod nord Fanø. I kan også se Vestkrafts store bygninger og skorstene i Esbjerg. Ind mod land kan I se både Vester Vedsteds hvide kirketårn og Ribe Domkirke. Låningsvejen og Mandø Ebbevej er de eneste "veje" til Mandø. De går begge hen over havbunden og bliver begge oversvømmet ved højvande. Mandø Ebbevej er markeret med riskoste og er lukket for offentlig trafik. *Læs mere under: [Mandø](#)* Ved Mandø Ebbevej står en stormflodssøjle med en damefigur i toppen. Det er Fru Ingeborg. I kan læse sagnet om Okholm, Fru Ingeborg og borgherren Okke på informationstavlen ved stormflodssøjlen.

Mandø Ebbevej

15. Så går turen tilbage til Ribe over Sønder Farup og Øster Vedsted (ca. 10,50 km).

Kilder og mere viden:

- *Tak for hjælpen til Peter Bjerrum (Inder Bjerrum), Jørgen Bjerrum (Inder Bjerrum), Ove Tobiasen (Yder Bjerrum), Uffe Eskildsen (Danmarks Naturfredningsforening), Klaus Melbye (Vadehavscentret), Bodil Konradi (Esbjerg Kommune)*
- *Til fods og på cykel i Ribe-området. Ture både øst og vest for Ribe. Download brochure med kort her: [Cykelkort](#). Eller få den udleveret på Danhostel Ribe ved ankomst*
- *Download dokument om [Ribediget og Kammerlusen](#) - og hvordan et skib sluses gennem Kammerlusen Udarbejdet af Esbjerg Kommune og Nationalpark Vadehavet*